

חנוך ילון

ביבליוגראפיה

תשכ"ג – תש"ל¹

ערך רפאל ויס

רשימה זו של כתבי ר' חנוך ילון ז"ל היא המשך לרשימה הביבליוגראפית מעשה ידי שאול אַש, שנתפרסמה בספר היובל לכבודו.² מספור הערכים כאן ממשיך את המספור שם.³ בסוף הרשימה הביבליוגראפית הובאו תיקונים והשלמות לרשימה הנ"ל.

תורתו של חנוך ילון פזורה על-פני אכסניות הרבה, ואפשר מאד שנתעלמו מעיני כמה מאותם "פכים קטנים" שנצטרפו "לכדי אוצרות גדולים".⁴

תשכ"ג

226. טְחוּן. סיני כרך גב [תשכ"ג], עמ' רסב. [השווה לקמן מס' 234].^o
227. תוספת שאינה אלא גריעה (הרקמה, מהדורת וילנסקי, עמ' קצד-קצה). לשוננו כזו [תשרי-ניסן תשכ"ג], 70-71.^o
228. מה הוא "ת"א" בבראשית זוטא? סיני כרך גג [תשכ"ג], עמ' רעה.
229. דרכי לעז למה? "הצופה", כ"ו אב תשכ"ג, 16.8.1963, עמ' 4 [ב"מכתבים למערכת"].^o
230. מלים – גרסאותיהן ושימושן. לשוננו לעם מחזור יד, קונטרס י (קמב) [אלול תשכ"ג], 267-271: א. גלגולו של מונח: כ ל ך (ל ך) [והשווה לקמן מס' 238]; ב. "כל התחלות קשות" (מכילתא דר' ישמעאל ליתרו יט, ה).^o

1. ספרו האחרון, "פרקי לשון" (ראה מס' 277), הופיע בשנה לאחר פטירת המחבר.
2. ספר חנוך ילון; קובץ מאמרים [במלאת לו שבעים וחמש שנים]. ערכו: ש' ליברמן, ש' אברמסון, י' קוטשר וש' אש. ירושלים תשכ"ג, עמ' 37-50.
3. הערכים שצוין עיגול בסופם מורים, כי המאמר נדפס שנית באוסף מאמריו "פרקי לשון". ועוד שתי הערות:
(א) לא רשמתי כאן הדפסות חדשות של "ששה סדרי משנה" (אלבק-ילון). [ראה מס' 193-198; 209 א]
(ב) המובא בין סוגריים מרובעים (להוציא ציון שנות הופעתם של כתבי-עת) – הן הערות משלי.
4. י' קוטשר, ספר ילון, עמ' 36.

תשכ"ד

231. בירורים לקסיקאליים. בית מקרא שנה שמינית, חוב' א-ב (ז) [תשרי תשכ"ד], 54-57: א. מדע שמשמעו מחשבה, לב (מקום המחשבה). (תיקן. שם, שנה שתיים עשרה, חוב' ב (ל) [אדר א' תשכ"ז], 5) ב. נפל שמשמעו שכן. °
232. אבידה לבעליה (שקל הקדש לר' שלמה אלמולי). קריית-ספר לט [תשכ"ד], 105-108. °
233. "הגן" שהוא חזן בפיוטים ישנים. סיני כרך גד [תשכ"ד], עמ' קסז-קסח; שכט (הערה ל"הגן" - חזן). [השווה גם לקמן מס' 258 (ב)]. °
234. ל"טחון" [לעיל מס' 226]. שם, עמ' קסח. °
235. שוה, שמשמעותו תנועה מהירה, טרופה. לשוננו כו-כח [טבת תשכ"ד], 79-83; 224. [על שוה בהוראה הפוכה, 'לשון חיבור, שלום וכו', השווה מס' 212]. °
236. גלגלי כללי השווא שבאותיות הדומות. שם, 84-95; 224. °
237. הקמץ בניקוד הבבלי ובתימן. תרביץ לג [תשכ"ד], 97-108; 404-405 ("תיקונים והערות..."). [השווה גם לקמן מס' 253]. °
238. תיקונים למאמר "מלים, גרסאותיהן ושימושן" [לעיל מס' 230]. לשוננו לעם מחזור טו, קונטרס ג (קמה) [שבט תשכ"ד], 79. °
239. מונחי דקדוק בכתבי חכמי לשון הראשונים. סיני כרך גד [תשכ"ד], עמ' שכב-שכט. °
240. קדמא שאינה קדמא, מתיגה (מעט היסטוריה ומעט ביקורת). לשוננו כו-כח [ניסן תשכ"ד], 218-224. °
241. מה בין ר' שלמה אלמולי לר' אליהו בחור? (כלל יסודי בנטיות השם והפועל). שם, 225-229. [רובו של המאמר הובא בנספחות ל"שקל הקודש", לקמן מס' 245, עמ' פד-פו]. °
242. עובדות. לשוננו, שם [תמוז תשכ"ד], 379. [להערותיו של א' בנדויד, שם, עמ' 373 ואי' על מאמרו של ילון, לעיל מס' 236].
243. הערות למאמר "עבר בשלח" [של ד' לייבל] (תרביץ לג, עמ' 225-227). תרביץ לג [תשכ"ד], 403-404: א. עבר - הלך - מת; ב. שלח, בית השלחין. (תיקונים. שם, לד [תשכ"ה], 135). °
244. חסדים טובים (בתפילת העמידה ועוד; "הצופה" כ"ט בסיון תשכ"ד וגליונות שקדמו לו). "הצופה", ט"ז תמוז תשכ"ד, 26.6.1964, עמ' 4 [ב"מכתבים למערכת"]. [בסוף הרשימה: "כל הנאמר כאן הרי הוא מעין סיכום של חומר רב המחכה לעיבוד". השווה לקמן מס' 267]. °
- תשכ"ה
245. שקל הקודש [לר' שלמה אלמולי]; מאמר קצר במלאכת השיר. ההדיר והוסיף מבוא ונספחות חנוך ילון; הוצאת מוסד הרב

- קוק. ירושלים (תשכ"ה). צ"ב עמ'. [השווה גם לקמן מס' 258 (א)].
 עמ' פח-צ: תיקונים והערות ל"הליכות שבא". [מס' 175].
246. על סדר תפלה נאה (סידור תפילת ישראל והוא סדר התפילה לפי נוסח האשכנזים בארץ ובחו"ל... הוצאת "מסדה", תל-אביב תשכ"ד, סודר ונערך ע"י דניאל גולדשמידט).
 "הצופה", ה' תשרי תשכ"ה, 11.9.1964, עמ' 4.
247. טובות זכרונות. "הצופה", י"ד תשרי תשכ"ה, 20.9.1964, עמ' 6.
248. לשונות ונוסחאות. סיני כרך גו [תשכ"ה], עמ' עא-עד: א. שבר אוזן; ב. פטרוה (גטין ו, ה) בניין פיעל. °
249. מתיגה, "כמעט מתוג". לשוננו כט [תשכ"ה], 24-26. [למס' 240, עמ' 221]. °
250. הערות ותיקונים למבוא לניקוד המשנה [מס' 225]. שם, 59-62. °
251. מזמורי תהלים מערת (!) קומראן. מולד כרך כב (חוברת 193-194) [חשן-כסלו תשכ"ה], 463-465. [הערות למזמורים קנ"ב-קנ"ג מקומראן 11, בעקבות מאמרו של ב' אופנהיימר, שם, חוב' 191-192, עמ' 328-342]. °
252. חרוזי יניי ומקראות. סיני כרך גו [תשכ"ה], עמ' קלט-קמב. °
253. הגיית תנועות. I. הקמץ בניקוד הבבלי ובתימן (מאמר ב): (א) ר"ו סימן לקמ"ץ? (ב) מקפץ פומא, מיפתח פומא; II. ר' יהודה חיוג' היה הוגה קמץ טברני. תרביץ לד [תשכ"ה], 129-135. [מאמר א, ראה לעיל מס' 237]. °
254. קרוב, קרובים. בית מקרא שנה עשירית, חוב' ג-ג (כג-כד) [אדר ב' תשכ"ה], 112. [תיקון טעות דפוס. שם, שנה אחת-עשרה, חוב' א-ב (כה-כו) [חשן תשכ"ו], 122]. [בעקבות מאמרו של א"מ הברמן, שם, כ-כא, תשכ"ד, 84-86].
255. מדרשות ומקראות. לשוננו כט [תשכ"ה], 213-221:
- א. אחר, אחרות; מעשים [ר' מס' 77. "כאן שינויי תיקונים ותוספות". והשווה גם לקמן 259 (ב), 263]; ב. נפל שאינה נפילה, פלל [השווה גם מס' 70, 153]; לשונות אחרים כמות הנ"ל. °

תשכ"ו

256. נוסחאות במגילת ישעי' א. בית מקרא שנה אחת עשרה, חוב' א-ב (כה-כו) [חשן תשכ"ו], 121-122: א. פרק ג, ו; ב. פרק סו, יא [= מגילות מדבר יהודה (לקמן מס' 262), 101-102].
257. נקיי דעת - בקיי דעת (למאמרו של פרופ' י' ווארטסקי, סיני כרך גו [תשכ"ה], עמ' קטז-קכא). סיני כרך נט [תשכ"ו], עמ' צג-צד. °
258. שגיאות מי יבין. שם, עמ' צד: א. תיקונים בשקל הקודש [לר"ש אלמול], הוצאת מוסד הרב קוק [לעיל מס' 245]; ב. למאמרי "הגון" וכו', סיני כרך גו [תשכ"ד], עמ' קסז-קסח. [לעיל מס' 233]. °

259. הערות ונוספות. לשונו ל [תשכ"ו], 240:
 א. להערת ד"ר מ"י פרת, לשונו כט [תשכ"ה], עמ' 26;
 ב. למאמרי מדרשות ומקראות, לשונו כט, עמ' 215, לענין "אחר". [לעיל מס' 255 (א);
 השווה גם לקמן מס' 263].

260. לדעת לעזת את יעף דבר (ישעי' ג, ד), שם, 248–249.

261. פשוטם של מקראות. בית מקרא שנה אחת עשרה, חוב' ד (כח), [תמוז תשכ"ו],
 17–20: א. צעקת שבר יעצרו (ישעי' טו, ה – על פי רש"י, מקראות ולשונית
 חז"ל); ב. עצור ועזוב; ג. תעכסנה [כצ"ל!] (ישעי' ג, טז); הערות. תיקון ל-ב, בית
 מקרא שנה שתיים עשרה, חוב' ב (ל) [אדר א' תשכ"ז], 5.

תשכ"ז

262. מגילות מדבר יהודה – דברי לשון; מאמרים תש"ט – תשי"ב
 ונספחות; יוצא לאור על-ידי "היכל הספר" בהוצאת "קרית
 ספר" בע"מ, (ירושלים תשכ"ז), 119 + XI עמ'.

"המאמרים המקובצים כאן נתפרסמו בכיתבי עת ובעיתויים, תש"ט–תשי"ב. באתי לתת
 שארית וקיום לדאויים לכך, לפי דעתי, ולשכח, בתיקונים ובמחיקות, את הפסול ואת
 המגומגם שבהם. בנספחות: עיונים חדשים וויכוחים. החומר הישן, מקצתו נשתנה כאן
 שינויים מעטים, בייחוד שינויי סגנון, ומקצתו מתוקן גם תיקונים ענייניים...". [מתוך
 הפתיחה].

בספר ז' פרקים וט"ז נוספים: א. מעין מבוא [= מתוך 182]; ב. קדמות המגילות
 וסוגי דקדוק [= מתוך 186, עמ' רסז–רפב]; ג. פרטי לשון שונים [= מתוך 186, עמ' רפב–
 רצג]; ד. דברים לסקירה ב' [= 187, בדילוגים, בשינוי הסדר, בתיקונים ובהוספות];
 ה. מגילת ישעיהו א' (מהדורת ביררויס) [= 189, עמ' 163–172, בהשמטות קלות]; ו. פשר
 חבקוק (מהדורת ביררויס) [= 189, עמ' 172–175, בהשמטות קלות]; ז. מגילת סרכי היחד
 (מהדורת ביררויס בסיוע טריביר וברזילי) [= 191, בהשמטות קלות ובהוספות].

נספחות: א. [עלם] [הודיות ג, טז]; ב. [א. עלם שבנחום ג, יא; ב. על ישעי' יט, יד; ירמ' מח, כו]; ג. [ספק=גלגל – המשך לנספח ב]; ד. [נעזבים] [הודיות, שם]; ה. [גרש – גדרשות.
 [לעמ' 47–48]]; ו. [תוספת לפרק ד] הולל, התהולל [הודיות] [מקומות שונים]; דוגמאות
 ובידורים ללשונית ערבוב; ז. [לנוסח לבו למואב במגילת ישעי' טו, ה]; ח. [על הכתיב
 בריחוקה, מגילת ישעי', שם, וכיו"ב]; ט. וי"ו במקום פתח ותנועות אחרות [השווה עמ'
 59–60]; י. לבינוני פועל והופעל [השווה עמ' 62–63]; יא. קמץ קטן חסד וי"ו [מגי"ש, פיוטי
 א"י – נוספות לדרכי לשון שומרוניים] [השווה עמ' 61–63]; יב. [נוספות לפרק ה', מגי"ש]
 [דוגמא א (בקיצור), ר' לעיל מס' 235, עמ' 83 הערה 33; ב-ג, ר' מס' 256]; יג. [יסף – אסף,
 פשר חבקוק [1, vi – 14, v]]; יד. [שערודיות, פשר חבקוק [1, x], טו. [הוראות שונות של
 הפועל שו"ב. השווה גם עמ' 79 למטן]; טז. [לשונית עורד... מדברי הפייטנים]. הוספה
 לעמ' 86]. [השווה גם פרקי לשון, לקמן מס' 277, עמ' 478–481].

263. לענין "אחר" (לשונו כט, 213–215) [לעיל מס' 255 (א); והשווה גם מס' 259 (ב)]. לשונו לא [תשכ"ז], 78.
264. דברי לשון בפיוטי יניי (בגליוני ספר). שם, 118–122. [הערות לשון ל-צ"מ רבינוביץ, הלכה ואגדה בפיוטי יניי, מקורות הפייטן, לשונו ותקופתו. תשכ"ה].^o
265. למאמרו של ש"א ליונשטם, "עבר לעבר בעברית של חז"ל" (לשונו לא, עמ' 21–22). שם, 160.
266. מקראות בישיעהו. בית מקרא שנה שתיים עשרה, חוב' ב (ל) [אדר א' תשכ"ז], 5–3: א. בלע לשון כיסוי; ב. כבוד חופה [ד, ו] – חופת כבוד.^o
267. חסד ואמת, חסדים טובים. סיני כרך סא [תשכ"ז], עמ' פח-צא. והשווה לעיל מס' 244.
268. לשונות ידע, למד. תרביץ לו [תשכ"ז], 396–400.
269. בייח אתה מעביר עלינו (בראשית רבא צג, ו). (למאמרו של יצחק ווארטסקי, תרביץ לו, עמ' 249). שם, 401.
270. במקרא ובסידור (מלת היחס "על" = ב). לשונו לא [תשכ"ז], 283–286.
271. הכרת, 'פֶּרֶת', כריתות. לשונו לעם מחזור יח, קונטרס י (קפב) [אב-אלול תשכ"ז], 259–261. "תוספת בירורים" למס' 178 א.

תשכ"ח

272. לשונות א מץ (מקראות, מדרשות, פיוטות). לשונו לב [תשכ"ח], 1–4. [א מץ – "קשר, חבש"; א מץ כנ"ל בפיוטים; א מץ – אסף, קבץ; א מץ לשון דיבור. השווה גם הערך הבא].^o
273. נוספות למאמרי "לשונות א מץ" (לשונו, שנה זו, עמ' 1–4). שם, 407–408.
274. כבוד לראוי לו. [הערה בדבר פיסוק המשנה מהדורת מוסד ביאליק – דביר]. לשונו לעם מחזור יט, קונטרס א-ב (קפג-קפד) [מרחשוון-כסלו תשכ"ח], 48.
275. ללשון המשנה. תרביץ לו [תשכ"ח], 133–134: א. דמאי, דמיי; ב. צרדה, צרנדה [ראה מס' 64, עמ' 52]; ג. מעבירין על טהרת העזרה.^o
276. מהי צורת הנסמך של ספק? לשונו לעם מחזור יט, קונטרס ח (קצ) [תמוז תשכ"ח], 223–224.

תשל"א:

277. פרקי לשון, מאת חנוך ילון. מוסד ביאליק, ירושלים (תשל"א). כ + 503 עמ'. בספר פ"ח פרקים + כ"ו סעיפים ("קצרות").

"... לא כינסתי בו ממה שנתפרסם במקובץ... רבים מן הכתבים כאילו נכתבו מחדש: מחיקות ותוספות מכאן ושיפורי הרצאה וסגנון מכאן... שלש מחלקות הן: (א) מאמרים:

(ב) דברי ביקורת ודיונים⁶; (ג) קצרות... הרוב מסודר בסדר כרונולוגי, והפרקים בסדר אלפ"א בית"א... (מן הפתיחה).
 [מקצתו של החומר חדש ומתפרסם כאן לראשונה: מגילת אחימעץ [מהדורת] בנימין קלאר, תש"ד. 407-423 ("נכתב בסוף שנת תש"ד ולא נתפרסם. כאן כמה וכמה הוספות"); תיקונים ב'ששה סדרי משנה' שבהוצאת מוסד ביאליק ו'דביר'. 476-477; נוספות ותיקונים ל'מגילות מדבר יהודה' [לעיל מס' 262]. 478-480; השלמה לפרק ב של מגילות מדבר יהודה, 16-28 (תוספת לוויכוחי עם פרופ' קאהלי). 480-481].

ע ר י כ ה :

קונטרסים לעניני הלשון העברית [שנה א (תרצ"ז - תרצ"ח),
 ב (תרצ"ח - תרצ"ט)], עניני לשון [תש"ב - תש"ג] בעריכת
 חנוך ילון. הדפסה שניה בתוספת תיקונים והערות מאת
 העורך. [הוצאת] ספרי ואהרמן, ירושלים תשכ"ד.
 כאן נדפסו, בתיקונים, מאמריו מס' 89-98, 106-127, 130-142, 153-160,
 162-170.

ה של מות ל בי ב ליוגראפיה תרפ"ב - תשכ"ג

278. תבלין לשון רבים. "הארץ" י' אב תרצ"ה, 9.8.1935, עמ' 11 ("לשונו לעם").
 [בחתימת ח-ן. השווה מס' 217, 221].
279. טעויות סופרים. "הארץ" כ"ד אב תרצ"ה, 23.8.1935, עמ' 11 ("לשונו לעם").
 [בחתימת ח-ן. באותה שנה נתפרסמו עוד מספר רשימות תחת כותרת זו, אך ללא
 חתימה].
280. ניקוד "ולמה" (פסחים א, א). סיני כרך לו [תשט"ו], עמ' עא.
281. הערה למאמר "הילוה" וכו' (לשונו כרך כג, עמ' 222 - 223) [מס' 214]. לשונו
 כד [תש"ך], 108.

6. על ילון המבקר, כותב פרופ' י' קוטשר: "כדרכו מאז אין הוא מגלה טפח על מנת לכסות טפחים, ואין הוא מלפף את דעתו המרה במיני מתיקה. אך עם זה נצטער צער רב משנודע לו במקרה מסויים, כי פגיעתו קשה היתה במיוחד ומשום כך גזר על עצמו מדת 'שב ואל תעשה' מבחינה זו" (ספר ילון, עמ' 34). ואמנם, בכמה מביקורתיו שפירסם מחדש ב"פרקי לשון", נשתדל למתן את דבריו החריפים. (על עניין זה שמעתי רבות מפי מורי פרופ' י' קוטשר ז"ל; השווה גם ז' בן-חיים, זכרונות האקדמיה ללשון העברית, י"ז [תשל"ל], תשל"א, עמ' 66). כך, דרך משל, בביקורתו החריפה על "דקדוק לשון המשנה" של מ"צ סגל (ראה מס' 84), השמיט ב"פרקי לשון" משפטים כמו: "כאן נכשל המחבר", "כמה טובה איבד מחבר ספר זה", וכיו"ב.

תיקונים לנ"ל

- מס' 12. ינקולסקי. צ"ל: ינקילבסקי.
 מס' 16. ישע' ח 8. צ"ל: ח 9.
 מס' 17. כו 27. צ"ל: כו 17.
 מס' 32. בספרות חז"ל. צ"ל: בעברית חז"ל.
 מס' 36. 126. צ"ל: 125.
 מס' 82. 97. צ"ל: 90.
 מס' 120. 26. צ"ל: 25.
 מס' 126. עמ' 10–307. צ"ל: 310–307.
 מס' 155. הוסף: גוספות ותיקונים, שם, עמ' 48.
 מס' 175. הוסף: תיקונים והערות ל"הליכות שבא", הובאו בסוף "שקל הקודש" [מס' 245], עמ' פח-צ.
 מס' 176. אין צורך לומר. צ"ל: אין צריך לומר.
 מס' 183. י"ז אייר תשי"ט. צ"ל: תש"ט.
 מס' 199. עמ' 3–13. צ"ל: עמ' צ-צו.
 מס' 219. לאחר 157–166, הוסף: 253.
 מס' 225 = מבוא לניקוד המשנה, תשכ"ד.